

LAPSEN HENKILÖKOHTAINEN VARHAISKASVATUSLOMAKE

Kasvatuskeskustelulomakkeen kehittäminen
päiväkodissa

Sinikka Niekka

Opinnäytetyö
Syyskuu 2010

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä NIEKKA , Sinikka	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 23.9.2010
	Sivumäärä 38+5 liitettä	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatyslomake; Kasvatuskeskustelulomakkeen kehittäminen päiväkodissa		
Koulutusohjelma Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		
Työn ohjaaja(t) HINTIKKA, Timo KOSKIMIES, Helena		
Toimeksiantaja Tuulenkylyn päiväkotiyhdistys ry		
Tiivistelmä Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen. Yksi väline lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake (vasu-lomake), joka on apuna päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien kanssa käytävissä varhaiskasvatus keskusteluissa. Opinnäytetyön tavoite oli kehittää uudet vasu-lomakkeet päiväkotiin. Tavoitteena oli saada aikaan lomakkeet, joissa lasten vanhempien osallisuus näkyisi entistä selkeämmin. Kehittämistyön haasteena oli myös vasu-lomakkeiden sisällön tarkka pohtiminen. Kehittämisen kohteena olevan vasu-lomakkeen viiteteoria pohjautui ekologiseen kasvatusteoriaan ja kontekstuaalisen kasvun teoriaan. Teoriaosassa tarkasteltiin myös, kuinka päivähoitoon suunnattu informaatio-ohjaus ja normi-ohjaus ovat omalta osaltaan olleet vaikuttamassa perheiden kanssa käytäviin kasvatuskeskusteluihin ja niissä käytössä oleviin kasvatuskeskustelulomakkeisiin. Kehittämistehtävän avuksi laadittiin lasten vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle kyselylomakkeet, joiden tarkoitus oli kartoittaa vanhempien ja henkilökunnan näkemyksiä vasu-lomakkeen sisällöstä. Kyselyn tulosten mukaan lasten vanhemmille tärkeintä on saada tietää lapsen arkipäivän toiminnasta, leikistä ja käyttäytymisestä yksilönä ja ryhmässä. Henkilökunnan vastaukset noudattivat samaa linjaa kuin lasten vanhempienkin. Päiväkodin henkilökunta toivoi vanhempien kertomaa lapsesta, hänen arkipäivästään kotona ja lapsen luonteesta. Myös perushoitoon liittyvät yksityiskohdat lapsesta tuntuivat olevan tärkeitä päiväkodin henkilökunnalle. Uusien vasu-lomakkeiden kehittämisessä haasteeksi nousi lomakkeessa olevien kysymysten sisällön tarkka pohtiminen. Vaikka kehittämistyön kohteena oli vasu-lomakkeen kehittäminen, niin tutkimuksen edetessä itse varhaiskasvatuskeskustelu ja siihen liittyvä vanhempien kohtaaminen ja vuorovaikutus vaatii kehittämistä ja pohdintaa. Haastavaa on myös, kuinka yksittäisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta saatu tieto siirtyy koko lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun.		
Avainsanat lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus		
Muut tiedot		

Author(s) NIEKKA , Sinikka	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 1.11.2010
	Pages 38+ 5 liitettä	Language Finnish
	Confidential	Permission for web publication
Title Child's Individual ECEC Form; Development of Discussion Forms in Day Care Centre		
Degree Programme Degree programme in Social Care		
Tutor(s) HINTIKKA, Timo KOSKIMIES, Helena		
Assigned by Tuulen kylän päiväkotiyhdistys ry		
<p>Abstract</p> <p>The aim of a child's individual ECEC (Early Childhood Education and Care) plan is to take account of the child's individuality and the parents' views. In preparing an individual ECEC plan, one tool consists of the ECEC form, which is helpful in the discussions that take place between the day care centre staff and the child's parents.</p> <p>The target of the thesis was to develop new ECEC forms for a day care centre. The study aimed to produce forms that would involve the parents' participation more clearly. One task in the development work was also to consider the contents of the ECEC form in detail.</p> <p>The ECEC form's frame of reference was based on the ecological theory of human development and the contextual theory of development. The theoretical part of the study includes a review of how the information steering and norm steering that are directed at day care have influenced the discussions with families and the forms that are used in the discussions.</p> <p>To help the development work, questionnaires were devised for the parents and the day care centre staff. The purpose of the questionnaires was to gather the parents' and the staff's views about the contents of the ECEC form. According to the results of the survey, the parents thought it most important that they receive information about their child's everyday activities, play situations and the child's behaviour as an individual and as a member of a group. The staff's answers were quite similar to the parents' views. The day care centre staff hoped that the parents would tell them about the child's everyday life at home and the child's character. Details related to the child's basic care seemed also important to the staff.</p> <p>One of the challenges in developing the ECEC forms was to analyze the form's questions closely. Although the target of the work was to develop a new ECEC form, it was noted during the study that also the discussion situation itself, where staff and parents meet and interact with each other, involves aspects that require analyzing and developing.</p> <p>Another challenge is to make best possible use of the information received from one individual child's ECEC plan when planning activities for the whole group of children.</p>		
Keywords Individual early childhood education and care plan, partnership		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 EKOLOGINEN TEORIA JA KONTEKSTUAALISEN KASVUN MALLI VARHAISKASVATUKSEN VIITEKEHYKSIÄ	4
2.1 Ekologinen teoria	4
2.2 Kontekstuaalisen kasvun malli	6
2.3 Konstruktivistinen oppimiskäsitys lapsilähtöisen kasvatusajattelun perustana	7
3 PERHELÄHTÖINEN AMMATILLISUUS JA KASVATUSKUMPPANUUS	8
4 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT ASIAKIRJAT	11
4.1 Normiohjaus	11
4.2 Informaatio- ohjaus	12
4.2.1 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	15
4.2.2 Päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelma	17
5 LAPSEN HENKILÖKOHTAISEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN LAADINNAN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA	18
5.1 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	18
5.2 Vasu-lomakkeiden kertomaa	18
5.3 Vasu- lomakkeen tarkoituksia ja tavoitteita	21
6 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT VASTATUULEN PÄIVÄKODISSA	23
6.1 Kehittämistehtävä ja sen valinta	23
6.2 Menetelmät ja aineiston hankinta	24
6.3 Aineiston käsittely ja analysointi	25
6.4 Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys	25

7 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET JA VASU LOMAKKEIDEN KEHITTÄMINEN	26
7.1 Kyselylomakkeiden vastaukset	26
7.2 Vasulomakkeiden kehittäminen	30
8 POHDINTA	33
9 LÄHTEET	39
10 LIITTEET	
Liite 1. Kyselylomake vanhemmille	42
Liite 2. Kyselylomake henkilökunnalle	43
Liite 3. Esitietolomakkeen sisällöt	44
Liite 4. Päiväkodin havainnointilomakkeen sisällöt	45
Liite 5. Lapsen henkilökohtaisen vasu-lomakkeen sisältö	46

1 JOHDANTO

Kahdenkeskiset kasvatust keskustelut päiväkodin henkilökunnan ja perheen välillä ja yhteisten kasvatust linjojen luominen on ollut käytössä pitkään päiväkodin arjessa. Lapselle on laadittu yhdessä vanhempien kanssa hoito- tai kasvatussopimuksia, joihin on kirjattu yhteiset tavoitteet kasvatust yön ohjaamiseksi lapselle suotuisaan suuntaan. Lomakkeiden kirjo on moninainen ja usein lomakkeiden painopiste on ollut perustietojen kirjaamisessa.

Lapsen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa yhteisesti laatima kirjallinen Lapsen varhaiskasvatust suunnitelmalomake (= lapsen vasu-lomake) on osa Lapsen Varhaiskasvatust suunnitelmaa ja se toimii työvälineenä, arviointivälineenä ja dokumenttina niin päiväkodin henkilökunnalle kuin lasten vanhemmille. Ohjaavana asiakirjana lapsen vasu-lomakkeen luomiseen on Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin julkaisema Valtakunnalliset varhaiskasvatust suunnitelman perusteet 2003/ 2005.

Tämän opinnäytet yön tarkoitus on kehittää lomake, joka on käytössä perheiden kanssa käytävissä kasvatust keskusteluissa. Opinnäytteessäni käytän kasvatust keskustelulomakkeesta termiä Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatust suunnitelma-lomake = lapsen vasu-lomake. Uusien keskustelulomakkeiden kehittämisen lähtökohtana on vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle laadittu kyselylomake, jonka tulokset vaikuttavat suoraan laadittaviin uusiin lomakkeisiin.

Teoriaosassa luon katsauksen päivähoidon historiaan kasvatust keskustelu käytännön näkökulmasta. Tarkoitukseni on selvittää mitkä lainsäädännölliset ja informatiiviset asiakirjat ovat olleet vaikuttamassa päiväkotien kasvatust keskustelukäytäntöön ja kuinka vanhempien osallisuus lastensa päivähoitoon on kehittynyt tämän päivän kasvatust kumppanuuteen. Käsitte len myös kasvatust keskustelulomakkeiden sisältöä ja aiheesta tehtyjä tutkimuksia.

Kehittämisen kohteena olevan vasu-lomakkeen viiteteoria pohjautuu Urie Brofenbrennerin (1979) kehittämään ekologiseen kasvatust eoriaan.

Ekologisen kasvatusteorian perusajatuksen mukaan lapsen kasvatus on lasten kasvuympäristöissä toimivien aikuisten yhteistyöprosessi. Lapsen vasun laadinnassa yhteistyö konkretisoituu.

Ajankohtaisuutta opinnäytetyöni aiheeseen lisää valtakunnan tasolla tapahtuva varhaiskasvatuksen kehittämistyö niin lainsäädännön tasolla kuin sisällöllisestäikin. Valtioneuvosto asetti helmikuussa 2008 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen laaja-alaista kehittämistä. Neuvottelukunnan toimikausi kestää vuoden 2010 loppuun. Neuvottelukunnan yhteyteen asetettiin joulukuussa 2008 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan jaosto, jonka tehtävänä oli pohtia, miten lasten päivähoidosta annettua lakia tulee uudistaa vastaamaan nykyajan tarpeita. Jaoston mukaan uuteen päivähoitolakiin tulee sisällyttää velvoite henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, sen toteuttamisesta, seurannasta ja arvioinnista. Jaoston laatima loppuraportti ” Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia ” valmistui elokuussa 2009.

Esiopetussuunnitelmaan en opinnäytetyössäni puutu. Myös erityistä hoitoa tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelman tarkastelun jätän pois. Esiopetussuunnitelman laadintaan on olemassa selkeät valtakunnalliset ohjeistukset ja erityistä hoitoa tarvitsevalle lapselle laaditaan lapsikohtaisesti lapsen tarpeiden mukainen kuntoutussuunnitelma.

2 EKOLOGINEN TEORIA JA KONTEKSTUAALISEN KASVUN MALLI VARHAISKASVATUKSEN VIITEKEHYKSINÄ

2.1 Ekologinen teoria

Amerikkalaisen kehityspsykologi Urie Brofenbrennerin (1979) kehittämä **ekologinen teoria** lapsen kehitysedellytysten ymmärtämiseksi korostaa lapsen kasvuympäristön keskinäisen vuorovaikutuksen merkitystä kasvatuksessa. Teoria on ihmisen kehityksen teoria ja samalla se kuvaa ihmisen sosiaalistumista yhteiskuntaan.

Kasvatus nähdään lapsen ympärillä toimivien aikuisten yhteistyöprosessina ja lapsen kehitysprosessin tarkastelu tapahtuu yhteydessä siihen ympäristöön, missä kehitys tapahtuu (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007, 17.) Kun lapsen kasvu ja kehitys koetaan kaikkien lasta kasvattavien aikuisten yhteiseksi hankkeeksi luo se lapselle parhaat mahdolliset edellytykset hyvään kasvuun.

Brofenbrennerin kehittämän teorian mukaan kehittyvä yksilö koetaan kasvavana, dynaamisena kokonaisuutena, joka osallistuu myös itse ympäristönsä rakentamiseen. Vuorovaikutus kehittyvän yksilön ja ympäristön välillä on molemminpuolinen. Persoonan kehitykseen vaikuttava ympäristö ei rajoitu yhteen lähiympäristöön, vaan laajenee lähiympäristöjen välisiin suhteisiin sekä laajempiin ulkopuolisiin ympäristövaikutuksiin (Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia, 2001, 207.)

Ekologisessa teoriassa ympäristön ajatellaan koostuvan sisäkkäin rakentuneista järjestelmistä, joita Brofenbrenner kutsuu mikro -, meso -, ekso - ja makrojärjestelmiksi.

Mikrojärjestelmä on yksilön välitön kasvuympäristö. Varhaislapsuuden tyypillisimpiä mikrosysteemejä ovat esim. koti, päivähoitopaikka ja lapsen toveripiiri. Kukin näistä mikrosysteemeistä koostuu toiminnoista, rooleista ja ihmisten välisistä suhteista. Lähiympäristön roolien, suhteiden ja toiminnan lisäksi merkittävää yksilön kehitykselle on, minkälaiset henkilökohtaiset ominaispiirteet lähiympäristössä toimivilla henkilöillä on suhteessa kehittyvään yksilöön. (Brofenbrenner, 2002, 263- 264.)

Mesojärjestelmä muodostuu kun kehittyvä yksilö kohtaa toisen mikrosysteemin. Tämä tapahtuu esimerkiksi silloin, kun lapsi aloittaa päivähoiton. Puhutaan ekologisesta siirtymästä. Tähän ekologiseen siirtymään liittyy usein muutoksia yksilöön kohdistuvissa rooleissa ja odotuksissa. Lapsen kohdistuvat odotukset kotona ja päivähoidossa voivat olla erilaisia. **Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kannalta mesojärjestelmän luonne ja toimivuus ovat keskeistä.**

Lapsen kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutussuhteen toimivuus on sekä perheen, että päivähoidon kasvatuksen laadun yksi keskeinen tekijä. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala, 23–24.)

Eksojärjestelmät ovat kehittyvän yksilön lähiympäristöä laajempia systeemejä, joiden vaikutus kehitykseen tapahtuu välillisesti. Esimerkiksi vanhempien työolosuhteet vaikuttavat välillisesti lapsen kehitykseen. (Brofenbrenner 2002, 263- 264.)

Päivähoidossa eksosysteemiin vaikuttavia tekijöitä on päivähoidon työntekijöiden oman henkilökohtaisen elämän lisäksi myös ammatillisuuteen liittyvät tekijät. Tällaisia ovat esimerkiksi työntekijöiden koulutustausta ja työskentelyolosuhteet. Päivähoiton toimintakulttuuri ja lapsen asema päivähoitokasvatuksessa muodostuu siitä, minkälaiset näkemykset lapsesta, lapsen tarpeista, hoidosta ja kasvatuksesta päivähoiton aikuisilla on. Esimerkiksi päiväkodin yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat ja määritelmät kasvatuskumppanuudesta ovat tekijöitä, jotka välillisesti vaikuttavat lapsen kehitykseen. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007,25.)

Ekologisessa teoriassa neljättä ympäristötasoa edustaa **makrojärjestelmä**. Lapsen kehityksen näkökulmasta katsottuna makrosysteemejä ovat ne yhteiskunnalliset ja perhepoliittiset päätökset ja järjestelmät, jotka välillisesti vaikuttavat lapsen kehityksen suuntaan. Esimerkiksi päivähoitoa raamittavat valtakunnalliset lait ja asetukset kuuluvat lapsen makrosysteemiin. Makrosysteemiin kuuluu myös kulttuurissa ja yhteiskunnassa vallitseva ideologia, joka välillisesti vaikuttaa lapsiperheitä koskeviin perhepoliittisiin toimenpiteisiin. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007,26.)

2.2. Kontekstuaalisen kasvun malli

Ekologisen teorian pohjalta nousee kasvun kontekstuaalisuuden korostus – kasvun ja kehityksen tarkasteleminen niissä tilanteissa, joissa yksilöt toimivat. Kontekstuaalinen kasvun tarkastelutapa käyttää Brofenbrennerin ekologisen teorian käsitteitä ja rakenteita, mutta antaa sille pedagogisen sisällön. Pelkkä keskittyminen lapseen ei riitä, vaan kasvatuksessa tulee ottaa huomioon koko se kulttuurinen ja sosiaalinen ympäristö, missä lapsi elää.

Kasvatuksessa tämä merkitsee sitä, että kasvattajan on otettava huomioon koko se kulttuurinen ja sosiaalinen konteksti, jossa lapsi elää. Käytännön päivähoitopedagogiikassa tämä tarkoittaa perhelähtöistä ammatillisuutta, joka perustuu jokaisen lapsen kasvuympäristön ja kulttuurisen todellisuuden tuntemiseen sekä lapsen lähtökohtien ja tarpeiden tiedostamiseen. (Hujala 2004, 85.)

2.3. Konstruktivistinen oppimiskäsitys lapsilähtöisen kasvatusajattelun perustana

Konstruktivistisessa oppimisen pedagogiikassa keskeiseksi kasvattajan käytännön toimintaa ohjaavaksi näkökulmaksi nousee *lapsilähtöisyys*.

Lapsilähtöisyydessä korostuu lapsen rooli aktiivisena oppijana ja oman oppimisensa subjektina. Aikuisen tehtävänä on olla läsnä ja antaa tilaa lapsen oman oppimisprosessin muotoutumiselle. Lapsen omat kiinnostuksen kohteet, arkipäivän kokemukset ja niistä nousevat ongelmat ovat oppimisen lähtökohtia (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala, 2007, 55–56.)

Konstruktivismiin pohjautuvan lapsilähtöisyyden perusajatuksena on pyrkiä rakentamaan kasvatuskäytännöt siten, että ne vastaisivat jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Kasvatusprosessien tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien tulee lähteä lapsesta. Vastavuoroinen ja tasavertainen yhteistyö lapsen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa mahdollistaa ymmärtämään lasta omana ainutkertaisena yksilönä.

Lapsilähtöiseen oppimisen pedagogiikkaan pyrittäessä on keskeistä ymmärtää lapsen oppimisen olevan jatkuva prosessi, joka ilmenee jokapäiväisissä toiminnoissa. Lapsen kasvun ja oppimisen tukemisen tulee perustua kasvattajan tietoisuuteen lapsen oppimisprosessin eri vaiheista. Kasvattajan tulee havainnoida, dokumentoida ja arvioida lapsen oppimisen edistymistä voidakseen tukea lasta mielekkäällä tavalla.

Vaikka lapsilähtöinen pedagogiikka korostaa lapsen yksilöllisen ja omaehtoisen oppimisprosessin merkitystä, niin kaikki oppiminen tapahtuu kuitenkin vuorovaikutuksessa aikuisen ja vertaisryhmän kanssa. Vuorovaikutus aikuisen tai osaavamman kaverin kanssa on perusta oppimiselle.

3 PERHELÄHTÖINEN AMMATILLISUUS JA KASVATUSKUMPPANUUS

Varhaiskasvattajan ammatillisuuden näkökulmasta katsottuna kontekstuaalisen kasvun mallin ja konstruktivistisen oppimisen pedagogiikan haasteet liittyvät toisiinsa. Molemmat teorit lähtevät oletuksesta, että lapsen kasvua ja oppimista tulee tarkastella suhteessa lapsen sosiokulttuuriseen ympäristöön. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007, 125.)

Vanhempien näkökulmasta perhelähtöisyys merkitsee vanhempien kaksoisroolia. He ovat sekä vanhempia lapselleen että kumppaneita päivähoiton kasvattajille. Vanhempien asemaa perhelähtöisessä työssä voidaan luonnehtia käsitteillä **kumppanuus ja valtaistuminen** (Määttä 1999, 99.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet asiakirjassa (2005) vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten **kasvatuskumppanuudessa** on keskeistä

- vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietoinen sitoutuminen toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa
- vanhempien ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu
- lapsen tarpeita lähteminen, jolloin varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen
- vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön tietojen ja kokemusten yhdistyminen
- vanhempien osallisuus
- kasvatuskumppanuuden konkreettinen organisointi ja sopiminen molemmille osapuolille sopivalla tavalla
- varhaiskasvatushenkilöstön avainrooli kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen kasvatusyhteistyön edellytysten luomisessa
- perheiden verkostoituminen
- vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen edistäminen (Poikonen, Lehtipää, 2009, 73.)

Kumppanuus – sana kasvatustyön yhteydessä mainitaan 1986 julkaistussa Unescon raportissa ”Working together”, joka perustelee ammatti-ihmisten ja vanhempien kumppanuuteen pohjautuvaa yhteistyötä molempien osapuolten yhteisen intressin, lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Raportin mukaan kumppanuus nähdään kasvatustyötä tekevien ammattilaisten vastuuna vanhempien suuntaan sekä siinä korostuu tasavertaisuus vanhempien ja ammattilaisten kesken. Unescon raportin mukaan vastuu ja velvollisuus kumppanuusperusteisen yhteistyön käynnistämisestä ovat ammattilaisilla. (Tast 2007, 23.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuutta ohjaaviksi periaatteiksi ovat muodostuneet toisen **kuuleminen, kunnioittaminen, luottamus ja dialogisuus**. Vanhempien näkökulmasta keskeistä kasvatuskumppanuudessa on se, kuinka heidän tietämyksensä omasta lapsestaan kuullaan ja vastaanotetaan vuoropuhelussa kasvatuksen ammattilaisten kanssa.

Kuulevassa suhteessa ollaan läsnä ja annetaan tilaa toisen ihmisen puheelle ja ajatuksille. Se näyttäytyy toiselle kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä.

Kunnioittava suhde on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Avoimuus ja myönteisyys auttavat ihmistä ymmärtämään, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan.

Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteista. Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Vanhempien luottamus päivähoiton työntekijöihin rakentuu ensisijaisesti lapsen ja kasvattajan välisestä suhteesta. Kasvattajan läsnä oleva ja tunneperäinen suhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta.

Dialogin keskeisin merkitys on kuulemisessa. Vain kuuleva suhde voi synnyttää aitoa vuoropuhelua, joka antaa tilaa kaikkien osapuolten omille ajatuksille. Kuuleminen dialogisessa suhteessa on toisen osapuolen arvojen ja ajatusten huomioon ottamista, rakentavaa keskustelua eri käsitteistä ja niiden merkityksistä. Kasvatuksessa on kyse arvoista ja merkityksistä, joihin on etsittävä yhteinen näkökulma. Tärkeää avoimessa dialogissa on myös uskallus olla erimieltä ja suorapuheisuus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40), (Tast 2007, 24.)

Todellisen ja tasavertaisen kasvatuskumppanuuden toteutuminen päiväkodin arjessa on haasteellista kasvatusalan ammattilaisille. Kasvattajilla on kohdattavanaan mahdollisesti hyvinkin erilaisten arvomaailmojen ja käsitysten omaavia perheitä, kun taas kasvatuksen ammattilaisilla on elämänsuhteensa aikana ja ammatillisen suuntautumisensa vuoksi muodostunut samansuuntainen arvomaailma suhteessa perheeseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Kasvatuksen ammattilaisilta vaaditaan kriittistä ja reflektivoivaa otetta, jotta edellä mainitut kasvatuskumppanuuden periaatteet todentuisivat. (Karila 2006,91–100.)

Valtaistumisessa (empowerment) viitataan prosessiin, jossa yksilön tai ryhmän mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa vahvistuvat ja vallan puute sekä avuttomuus vähenevät. Valtaistuminen voi tarkoittaa myös aktiivista asiakkuutta ja osallisuutta, tuntemusta siitä, että omat näkemykset tulevat kuulluksi ja hyväksytyksi. Kasvatuskumppanuudesta puhuttaessa valtaistumisella tarkoitetaan perhekeskeistä työtettä, jossa vanhempien paikka on ammatti-ihmisen rinnalla ja yhteistyössä tarvitaan vanhempien asiantuntemusta lapsestaan. (Määttä 1999, 99–102.)

Kasvatuskumppanuuden ja valtaistumisen yhtenä tavoitteena on lisätä vanhempien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuutta lapsensa varhaiskasvatukseen. Konkreettisin ja vanhempien osallisuutta lisäävä ja mahdollistava toiminta päiväkodissa on vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan yhteinen keskustelu, jossa laaditaan lapselle henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Paula Määttä (1999) esittelee kirjassaan amerikkalaisten tutkijoiden Pamela Wintonin ja Donald Bailey'n kokoaman perusohjeistuksen perheiden kohtaamisessa. Ohjeistus on koottu kumppanuuden periaatteiden pohjalta:

”Mielipiteitänne ja toiveitänne arvostetaan ja kunnioitetaan.
Olette päteviä arvioimaan ja tekemään päätöksiä sen suhteen,
mikä on lapselle parhaaksi.
Kuuntelemme teitä ja arvostamme, mitä sanotte.
Olemme asiantuntijaryhmä, joka on teidän käytettävissänne.

Haluamme tarjota teille palveluja, jotka vastaavat perheenne tärkeinä pitämiä tavoitteita.”

Kyseinen ohjeistus on laadittu tilanteisiin, joissa laaditaan kuntoutusohjeistusta erityislapselle. Samat lainalaisuudet pätevät myös päiväkodin kasvatuskustelujen pohjaksi, kun lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

4. VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT ASIAKIRJAT

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen niitä lainsäädännöllisiä ja informatiivisia ohjeistuksia, joissa viitataan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen yhdessä vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa. Luvuissa tarkastellaan kuinka informaatio-ohjeistuksella ja erilaisilla hankkeilla on ollut vaikutusta tämän päivän käytäntöihin päiväkodin arjessa koskien Lapsen henkilökohtaisen Varhaiskasvatussuunnitelman laatimista.

4.1. Normiohjaus

Normiohjaus tarkoittaa eduskunnan, ministeriöiden ja muun valtionhallinnon totuttamaa ohjausta, joka tapahtuu lähinnä lakien, asetusten, valtioneuvoston ja ministeriön päätösten kautta.

Varhaiskasvatuksen kannalta keskeisin normiohjaamisen väline on Laki lasten päivähoidosta (1973/36) ja asetus lasten päivähoidosta (1973/ 239). Laissa ei kuitenkaan velvoiteta laatimaan lapselle henkilökohtaista kasvatus- tai hoitosuunnitelmaa. Kotien kasvatustyön tukeminen on laissa säädetty; päivähoitolain 2 a §: n mukaan ”päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevia lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.”

Päivähoitolain 7 a §: n mukaan ” erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan lapselle kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa”.

Vuoden 2001 alussa voimaan tullut sosiaalihuollon asiakaslaki (Laki sosiaali-
huollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/ 812) sisältää sosiaali-
huollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskei-
set oikeudelliset periaatteet. Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä
ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta laadultaan
hyvään sosiaalihooltoon ja hyvään kohteluun. Varhaiskasvatuksen näkökul-
masta keskeistä on lain vaatimus siitä, että kaikille lasten päivähoitossa ole-
ville lapsille on laadittava henkilökohtainen palvelu- ja hoitosuunnitelma.
Lastensuojelulain 2 a §: n mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on
ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lain mukaan lasten ja perheiden
kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän
kasvatustehtävässään.

Nykyistä päivähoitolakia ollaan siis uudistamassa ja asiaa valmisteleva jaosto
on loppuraportissa nostanut lapsen oikeudet ja edun keskeiseen asemaan.
Jaoston mukaan uuteen päivähoitolakiin tulee sisällyttää velvoite henkilökoh-
taisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, sen toteuttamisesta, seu-
rannasta ja arvioinnista. Lasten ja heidän vanhempiensa osallisuus suunni-
telman laadinnassa tulee ottaa erityisesti huomioon. (Varhaiskasvatuksen uu-
distamisen linjauksia. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan jaosto varhais-
kasvatustilainsäädännön kehittämiseksi, 32.)

4.2. Informaatio- ohjaus

Informaatio-ohjaaminen ei sisällä sanktioita eikä lain velvoitteita. Informaatio
ohjaus tarkoittaa tiedon jakamista ja välittämistä, jolla pyritään vaikuttamaan
toimijaan ja lisäämään tietoperustaa. Erilaiset tutkimus- ja kehittämishankkeet,
täydennyskoulutus sekä päivähoiton tilannetta kuvaavat selvitykset ovat in-
formaatio-ohjausta.

1980-luvulla vanhemmat alkoivat kritisoida päivähoiton aikuiskeskeisesti oh-
jautunutta toimintaa ja lapsen vähäisiä mahdollisuuksia osallistua itse oman
arkensa suunnitteluun päivähoitossa. Yksilöllisyyden puute lasten ohjaami-
sessa ja tiukat säännöt olivat pääsääntöisesti kritiikin kohteena.

Kritiikkiin pyrittiin vastaamaan luopumalla asiantuntijavallasta perheen ja lapsen tarpeiden määrittelyssä.

Myös päivähoidon kasvatuksen sisällöllinen kehittäminen oli aktiivista. Brofenbrennerin kasvatuksen ekologisen mallin soveltaminen sai sijaa varhaiskasvatuksen teoriaperustana vahvistaen perheen asemaa päivähoidon pedagogiikan toteuttamisprosessissa ja vaikuttaen samalla myös ammattilaisten yhteistyökäytäntöihin (Tiilikka 2005, 58–59.)

Vanhempien osallisuutta lisääviä projekteja 1980-luvulla oli muun muassa Sosiaalihuollon toteuttama projekti ”Yhteistyöstä osallistumiseen”, jossa vanhempien osallistumisen tarkoituksena oli demokratian kehittämien, päivähoitopedagogiikan avaaminen vanhemmille ja lapsen kasvuympäristöjen integrointi. Projektin tuloksissa kävi ilmi, että sekä vanhemmat että henkilökunta pitivät parhaimpina yhteistyömuotona kahdenkeskisiä keskusteluja (Tiilikka 2005, 59 – 60.)

1980 julkistettiin päivähoidon kasvatustavoitteita käsittelevä mietintö (Päivähoiton kasvatustavoitekomitean mietintö, Komiteamietintö 1980:31.) Komiteamietinnön esittämien ehdotuksien myötä päivähoitolakiin lisättiin 25.3.1983 edellä jo mainittu päivähoitolain 2 a §.

Kodin ja päivähoiton yhteistyöstä komiteamietintö linjaa seuraavasti:

- yhteistyön lähtökohtana on yhteinen vastuu lapsesta ja
- vanhemmilla on oikeus tietää, millaista kasvatusta heidän lapsensa saa päivähoitossa sekä oikeus vaikuttaa siihen.

Yhteistyön muotoina mainitaan myös yksittäiset keskustelut, joita ” *varta vasten on varattu aikaa joko päiväkodissa tai kotikäynnillä* ”. (Komiteamietintö 1980, 92.) Komiteamietintö ehdottaa kehitettäväksi mm. koulutuksen lisäämistä vanhempien kohtaamiseksi ja valmiudeksi keskustella perheiden kanssa. (Komiteamietintö 1980, 93.)

1990-luvulla subjektiivinen oikeus päivähoitoon laajeni ensin alle 3-vuotiaisiin ja myöhemmin kaikkiin alle kouluikäisiin. Samoihin aikoihin päivähoitopalvelujen toiminta-ajatuksissa lisääntyi asiakkuuden näkökulma ja asiakkaiden oi-

keudet. Edellisen vuosikymmenen kritiikki sai vastinetta ja vanhempien osallisuus ja aktiivisuus lastensa päivähoidossa lisääntyi.

(Tiilikka 2005, 60–61.)

Yhteistyötä koskeva päivähoitotutkimus tarjosi myös välineitä käytännön yhteistyöhön. Hujala-Huttunen ja Nivala (1996, 54–56) laativat aiemman kokeilunsa (Huttunen ja Nivala 1991) pohjalta lapsikohtaisen suunnittelun mallin, jonka toteuttamiseen vanhemmat osallistuvat luonnollisina yhteistyökumppaneina jakaen henkilöstön kanssa suunnitteluun liittyvän vastuun ja vallan (Tiilikka 2005, 61.)

Kasvatusteamietinnön jatkumona v. 1999 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön taholta Varhaiskasvatustyöryhmän muistio (1999). Asiakirjan laatima työryhmä ehdottaa lasten päivähoidosta annetun lain kokonaisuudistusta ja kirjaa myös useita lain uudistamiseen liittyviä yksityiskohtia. Varhaiskasvatuksen kehittämisen painopisteiksi nousi vanhempien kasvatustyön tukeminen ja osallisuuden lisääminen. Lain uudistamisen lisäksi tarvitaan työryhmän mukaan varhaiskasvatukselle valtakunnalliset linjaukset (Alila 2004, 33.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset valmistuivat valtioneuvoston periaatepäätöksellä keväällä 2002 (Julkaisuja 2002:9). Asiakirjan tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistyötä. Erityisenä painopisteenä ovat varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaminen ja vanhempien ja henkilöstön kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatuksen linjaukseen on koottu varhaiskasvatuksen totuttamiseen liittyvät keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopistealueet. Linjauksissa korostetaan vahvasti vanhempien ja henkilöstön kasvatuskumppanuutta. Asiakirjassa määritelty varhaiskasvatus on lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (2002) ovat luoneet pohjan vuonna 2003 / 2005 valmistuneelle Valtakunnalliselle Varhaiskasvatussuunnitelman perusteille.

4.2.1. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Stakes on laatinut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja opetushallituksen sekä Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. Vasu valmistui 2003 ja toinen tarkistettu painos ilmestyi 2005.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät **Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset**, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet.

Vasu-asiakirja toimii sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen välineenä ja sen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Sen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut myös varhaiskasvatuspalvelujen standardointi: suuntana on ollut paitsi siis kansallisesti, myös OECD- maiden kesken yhdenmukaistaa palvelujen kehittäminen. Varhaiskasvatuksen kehittyminen eri maissa on sidoksissa kunkin maan omiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin ja maiden varhaiskasvatuksen traditioihin. (Alanen & Karila 2009, 70.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden keskeisenä tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatus palveluissa ja lisätä moniammatillista yhteistyötä sellaisten eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä. (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,7.)

Vasu-asiakirjan arvopohjana on YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus.

Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989.

Suomessa Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus tuli voimaan 1991.

Sopimus on yleisesti hyväksytty käsitys siitä, mitä oikeuksia kaikilla lapsilla pitäisi olla ” ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään” katsomatta (Lapsen oikeuksien sopimus, 2.artikla.)

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen arvoista keskeisin on lapsen ihmisarvo. Tähän perusarvoon liittyneenä sopimus kattaa neljä yleisperiaatetta, jotka ovat:

- syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus
- lapsen etu
- lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen
- lapsen mielipiteen huomioon ottaminen

Lapsen oikeuksien sopimuksen lähtökohdat toteutuvat konkreettisesti varhaiskasvatuksen keskeisissä periaatteissa. Niiden mukaan lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen sekä tarvitsemaansa erityiseen tukeen ja turvattuun, terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti. Lapsella on myös oikeus tulla ymmärrettyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,12.)

Valtakunnallisen vasu-asiakirjan suositusten pohjalta kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa ja kukin päivähoitoyksikkö omansa. Myös perhepäivähoidossa ja lasten kerhotoiminnassa laaditaan omat varhaiskasvatussuunnitelmat.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ymmärtämisessä on keskeistä nähdä perusteet puitteiksi, joista keskustellaan ja jotka täsmennetään yhteisesti sovituiksi käytännöiksi ja toimintaperiaatteiksi kunnissa ja yksiköissä (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,8.)

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa päivittäisissä arjen tilanteissa, joissa kasvattajat toimivat tavoitteellisesti.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvatut *sisällölliset orientaatiot* tarkoittavat erilaisia suuntautumis - ja suhtautumistapoja ympäröivän maailman asioihin ja ilmiöihin. Sisällölliset orientaatiot ovat työkaluja lasten kokemusmaailman laajentamisessa. Sisällöllisiä orientaatioita ovat *matemaattinen orientaatio, luonnontieteellinen orientaatio, historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio, esteettinen orientaatio, eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio*. Orientaatiot muodostavat varhaiskasvatuksesta vastaavalle henkilöstölle kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä heidän tulee etsiä, muokata ja tarjota, jotta lapsen kasvu ja kehitys etenisi tasapainoisesti (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,26–29.)

Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Kasvattaja ja kasvattajayhteisö mahdollistavat lapselle merkityksellisten kokemusten muodostumisen suunnittelemalla toimintaa niin, että jokaiseen päivään sisältyy lapselle ominaisia tapoja toimia. Niissä toteutuvat kielen merkitys, sisällölliset orientaatiot ja lapsen oppiminen (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,20.)

4.2.2. Päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelma

Yksikön Vasu kokoaa yhteen henkilöstön ja asiakkaana olevien perheiden näkemykset siitä, mitkä ovat parhaita tapoja juuri tässä yksikössä toteuttaa varhaiskasvatusta juuri näiden lasten hyvinvointia edistävällä tavalla.

Yksikön Vasun on tarkoitus olla konkreettinen työväline toiminnan kehittämiseksi ja sitä kautta lasten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Yksikön Vasun työstäminen on prosessi, joka vaatii henkilöstöltä reflektoinnin taitoja sekä vanhempien ja henkilöstön yhteistä kasvatuskumppanuutta.

5. LAPSEN HENKILÖKOHTAISEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINNAN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA

5.1 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Keskeinen Valtakunnalliseen Vasu-asiakirjaan kirjattu suositus on, että ”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti.” Tämän lausuman takana on siis lakisääteinen velvoite, joka koskee yleisestikin kaikkia palveluita ja niissä laadittavia palveluun liittyviä sopimuksia. (Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/ 2000.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on oppia tuntemaan lasta paremmin ja löytää tapoja tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia päivähoitossa. Lapsen vasu toimii kasvattajan työvälineenä, joka ohjaa kasvattajan pedagogista toimintaa ja kannattelee yksittäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Suunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnonkohteet, vahvuudet ja lapsen yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet. (Kaskela & Kronqvist 2007, 34.)

Keskustelussa vanhempien kanssa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Lapsen hyvinvointiin liittyvät huolen aiheet ja ongelmat tuodaan esille mahdollisimman konkreettisesti ja niihin haetaan ratkaisua yhdessä vanhempien kanssa (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

Lapsen hyvinvoinnin edistäminen varhaiskasvatuksessa todentuu juuri yksikökohtaisten ja lapselle henkilökohtaisesti yhdessä vanhempien kanssa laadittavan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kautta.

5.2. Vasu-lomakkeiden kertomaa

Valtakunnalliset ohjeet ovat suosituksia eivätkä ne anna kovin seikkaperäisiä ohjeita lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseksi.

Ohjeiden tavoitteena on tarjota puitteet, joita täsmennetään kunta- ja yksikkötasolla paikallisiksi käytännöiksi.

Maarit Alasuutarin ja Kirsti Karilan tekemän tutkimuksen mukaan lasten yksilölliset varhaiskasvatyslomakkeet eroavat melko paljon toisistaan (Alasuutari & Karila 2009, 71). Kyseisessä tutkimuksessa oli tutkittu 15 kunnan käytössä olevia lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -lomaketta ja analysoitu niiden sisältöä. Huomion kohteena kyseisessä tutkimuksessa oli lomakkeiden tuottamat lapsen ja lapsuuden tulkinnat sekä niiden ilmentävät varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset tehtävät. (Alasuutari & Karila 2009, 84.)

Alasuutarin ja Karilan tekemän tutkimuksen mukaan valtakunnallinen ohjeistus tuottaa omanlaisiaan lasta, lapsuutta ja varhaiskasvatusta koskevia tulkintoja. Nämä tulkinnat muotoutuvat paikallistasolla ja konkretisoituvat lapsen vasulomakkeiden sisällössä (Alasuutari & Karila 2009, 73.) Vasulomakkeiden kuva lapsesta ja lapsuudesta oli tuttu ja lapsuudentutkimuksen näkökulmasta perinteinen. Lomakkeissa painottuivat kehityksen, perheen ja hoidon tulkintakehykset. Yleisesti lomakkeissa lapsuus ymmärrettiin vaiheena, jolloin lapsi kypsyy ja kehittyy osaavammaksi, itsenäisemmäksi ja kykenevämmäksi ja jolloin hän on haavoittuvainen ja riippuvainen aikuisten huolenpidosta. Lapsuutta lähestyttiin vasulomakkeissa siten perinteisen kehityspsykologisen ja sosiologisen tutkimuksen näkökulmasta (Alasuutari & Karila 2009, 84–85.)

Lomakkeista näkyi puuttuvan tarkastelu, jossa lapsi nähtäisiin toimijana ja subjektina häntä ympäröivässä maailmassa. Tästä seuraa, että lapsella ei tuntuisi olevan myöskään osallisen asemaa suhteessa varhaiskasvatukseen ja jokapäiväiseen arkeensa päivähoidossa. (Alasuutari & Karila 2009, 86.)

Tutkimuksessa tarkastelun kohteena olevien lomakkeiden lapsuuden tulkinnoissa painottui myös varhaiskasvatuksen pedagoginen rooli ja tehtävä ja tietynlainen hallinnan tehtävä. Pedagogisen tehtävän ytimenä näytti olevan lapsen kehityksen, oppimisen ja toiminnan tarkastelu ja pyrkimys niiden edistämiseen. Pedagogiseen tehtävään liittyi siten lapsen toiminnan arviointi, vaikka tätä ei tutkituissa lomakkeissa suoraan osoitettukaan.

Käytännössä vasulomakkeet tuottavat siis varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan lapsen kirjallisen ja dokumentoidun arvioinnin. (Alasuutari & Karila 2009, 84–85.)

Valtiollisesta näkökulmasta varhaiskasvatussuunnitelmissa on kyse pyrkimyksistä yhdenmukaistaa varhaiskasvatuspalvelujen sisältöä ja laatua. Tutkijat herättivät tässä yhteydessä kysymyksen, että tuottavatko suunnitelmat käytännössä myös pyrkimyksen yhdenmukaistaa lapsuutta ja lapsi. Lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogisen tehtävän painottuminen herättää kysymyksen siitä, onko suomalainen varhaiskasvatus lapsen vasujen myötä siirtymässä tiedollis-taidollista osaamista painottuviin käytäntöihin. (Alasuutari & Karila 2009, 86.)

Edellä mainitun tutkimuksen mukaan pedagogisen tehtävän lisäksi lomakkeista nousi esille yhteiskunnallisen hallinnan tehtävä. Hallinnan tehtävällä Alasuutari ja Karila viittaavat tapaan, jolla varhaiskasvatus toimii ”kulttuurisena järkeilijänä ja tuottaa keskusteluja ja tulkintatapoja, jotka säätelevät lasten, vanhempien ja perheiden elämää”. Lapsen vasulomakkeet näyttivät tuottavan määrittelyjä ”normaalista” tai oletetusta tavasta olla ja toimia lapsena ja vanhempana. Näin ollen vasulomakkeissa esille tulleet kysymykset ja niiden sisältö asettivat vanhemman ja lapsen tietynlaiseen asemaan suhteessa varhaiskasvatukseen ja lapsen vasun suunnitteluun. Lapsen vasun suunnittelussa vanhemmalla on rooli omaa lastaan koskevissa asioissa, lapsen havainnoijana, tätä koskevan tiedon antajana ja joissain tilanteissa myös lapsen näkemysten välittäjänä. Vanhemman rooli rajautui asioihin, jotka koskevat hänen lastaan yksilönä. Vanhemman ei oleteta puuttuvan lapsiryhmän kasvatuksen kysymyksiin tai esim. päiväkodin toimintaan yleisemmin. (Alasuutari & Karila 2009, 86.)

Tutkituista lomakkeista kävi myös ilmi, että vanhempi asetetaan ammattilaisten arvioinnin ja ohjauksen kohteeksi. Perheeseen liittyvät kysymykset osoittivat, kuinka tietyistä perhe-elämän asioista tehdään julkisia varhaiskasvatuksen piirissä. Tällaisia ovat muun muassa niin sanottu rajojen asettaminen ja lapsen median käyttö.

5.3. Vasu- lomakkeen tarkoituksia ja tavoitteita

Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tulee kertoa enemmän lapsesta kuin häneen kohdistetusta tuen tarpeesta. Lapsen vasu on prosessinomainen ”kertomus” lapsesta, jonka ensimmäinen osa alkaa siitä, kun lapsi perheineen aloittaa päivähoidon.

Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on vuoropuhelun, dokumentoinnin ja havainnoimisen kautta oppia tuntemaan lasta ja löytämään vanhempien kanssa yhdessä niitä tapoja ja keinoja, joilla lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia päivähoidossa voitaisiin tukea parhaalla mahdollisella tavalla. (Kaskela & Kronqvist 2008, 13–14.)

Vasu-lomake on kirjallinen osuus Lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja siihen kirjataan yhdessä vanhempien kanssa sovitut asiat, odotukset ja tavoitteet. Sen keskeisenä teemana ei saa kuitenkaan olla lapsen ja hänen toimintaansa kohdistuvien arviointien kysymykset.

Arviointi kohdentuu lähinnä kasvattajayhteisön toimintaan eli siihen, miten kulloinkin kyseessä olevan lapsen kohdalla on toimittu yhdessä sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Toiminnan arviointi tulisi olla systemaattista ja vasu-lomakkeisiin tulisikin merkitä suunnitelma ja aikataulu arvioinnista. Arvioinnilla tässä yhteydessä tarkoitetaan yhteisiä vasukeskusteluja vanhempien kanssa, henkilökunnan kasvatustyön suunnittelua, eli yleensä systemaattista keskustelua siitä mikä on juuri tämänhetkinen tilanne tämän lapsen kohdalla. (Kaskela & Kronqvist 2008, 34–35.)

Konstruktivistisessä varhaiskasvatuksen suunnittelussa puhutaan ns. arvioivasta havainnoinnista. Arvioivalla havainnoinnilla tarkoitetaan jatkuvaa lasten kehityksen ja oppimisen seuranta, joka tapahtuu pääosin lasten toimintoja katselemalla, kuuntelemalla ja dokumentoimalla (Hujala, Puroila, Parrila, Nilvala, 2007, 88.)

Lasten **arkielämän havainnointi** tuottaa ”tässä ja nyt” -tietoa lapsesta. Havainnoinnista kirjatulla tiedoilla ja huomioilla on varsinaisessa vaskeskustelussa arvokasta informatiivista hyötyä. Lapsen havainnointi arjen eri tilanteissa auttaa niin kasvattajayhteisöä kuin lasten vanhempiakin ymmärtämään hänen tarpeitaan ja sitä kautta tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsesta ja lapsiryhmästä tehdyt havainnot otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksen muodossa. Sisällöllisesti niissä toteutuvat kielen merkitys, sisällölliset orientaatiot ja lapsen oppiminen.

Havainnointi vaatii aikuiselta aitoa läsnäoloa ja keskittymistä siihen mitä tilanteessa tapahtuu, ihmettelyn taitoa ja tietoisuutta siitä mitä havainnoidaan. Havainnoinnissa ei ole kyse lapsen kehityksen ja oppimisen edistymisen kirjaamisesta, vaan lapsen sen hetkisen elämän ja toiminnan dokumentoinnista (Kaskela & Kronqvist 2008,30–32.)

Lapsen arkielämän havainnoinnin ei tarvitse pohjautua valmiiden kysymysten vastaamiseen, vaan tärkeää on havainnoidessa kirjata tapahtumat ja lasten kertomat juuri niin kuin ne siinä tilanteessa näkyvät. Havainnoinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa lapsen tavasta toimia omana itsenään ja ryhmänsä jäsenenä. Yksilötasolla havainnoinnissa kiinnitetään huomiota lapsen ominaiseen tapaan toimia; leikkiin, liikkumiseen, taiteelliseen kokemiseen ja ilmaistamiseen sekä omaehtoiseen tutkimiseen. Ryhmätasolla lasta havainnoidaan yhteistyössä muiden kanssa. Vuorovaikutussuhteiden pohjalta voidaan hahmottaa lapselle tärkeää lähiympäristöä ja sen merkityksiä lapselle. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen tapahtuu siis sekä vertaisoppimisen että yksilöllisen tutkimisen ja pohtimisen kautta. (Kaskela & Kronqvist 2008,30–31.)

Havainnoinnin yhtenä hyvänä työvälineenä päiväkodissa on yleisestikin käytössä lapsen oma **kasvun kansio/ minä kansio**, johon kootaan lasten omia piirustuksia, valokuvia, kertomuksia.

Kansio sisältää aikuisen kertomaa lapsesta, toisen lapsen kertomaa hänestä ja lapsen omia kertomuksia päiväkodin tapahtumista. Myös vanhempien havainnot, valokuvat ja muu materiaali säilytetään kasvun kansiossa.

Kansion sisältämät piirustukset ja muut lapsen omat tuotokset ovat hänen itsensä valitsemat ja aikuisen kanssa hän myös perustelee valintojaan.

Valinnat kirjataan kirjalliseen muotoon. Kansio on lapsen ja hänen vanhempinsa käytössä silloin kun sitä haluaa katsoa ja vasukeskustelussa se on yhtenä dokumenttina ja keskustelun pohjana.

6 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT VASTATUULEN PÄIVÄKODISSA

6.1. Kehittämistehtävä ja sen valinta

Vastatuulen päiväkodin Yksikkökohtainen Varhaiskasvatussuunnitelma valmistui kolme vuotta sitten ja nyt oli aika uudistaa lomaketta, jota käytetään vanhempien kanssa pidettävissä Vasu-keskusteluissa. Tässä yhteydessä käytän yhteistyökeskustelusta termiä vasu-keskustelu. Termi on yleisesti käytössä päivähoidon arjessa.

Päiväkodissämme on yksi 23-lapsen ryhmä, jossa lapset ovat iältään 2-5-vuotiaita ja meillä on tähän asti ollut käytössämme yksi lomake/ lapsi keskusteluja varten. Esiopetussuunnitelman jätän tästä opinnäytetyöstäni pois, kuten jo johdannossa mainitsin.

Vanhassa vasu-lomakkeessa painopiste on ollut lapsen perustietojen kartoittamisessa ja lapsen persoonallisuuspiirteiden, vahvuuksien ja kehittämisen tarpeen pohtimisessa. Katsoimme, että vanha lomakkeemme ei vastaa päiväkodin nykyhetken todellisuutta ja ajatusta vanhempien ja lapsen osallisuudesta.

Päiväkodin lasten vanhemmat täyttävät myös päivähoitohakemuksen ja palvelusopimuksen, joissa on yhteneväisiä kysymyksiä vanhan vasu-lomakkeen kanssa.

Vasu-lomakkeiden kehittämistyö alkoi vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle suunnattujen kysymysten laadinnasta. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien ja henkilökunnan näkemyksiä vasu-lomakkeen sisällöstä. Yksi kysymyksistä koski olemassa olevan käytännön arviointia, loput kolme kysymystä tähtäsivät saamaan selville konkreettista tietoa vasu-lomakkeiden sisällöstä.

Lähestymistapa kehittämistyöhön on laadullinen eli kvalitatiivinen.

Omassa kehittämistyössäni lähestyin laadullisuutta teoriasidonnaisesta lähtökohdasta. Vanhemmille ja henkilökunnalle suunnattujen kyselylomakkeiden kysymysten sisällön viitekehyksenä on Brofenbrennerin (1979) ekologinen teoria.

Vasu-lomakkeiden kehittäminen perustuu perheiltä ja henkilökunnalta kerättyyn tietoon. Henkilökunnan yhteisissä työpalavereissa olimme jo aikaisemmin keskustelleet kahdenlaisten lomakkeiden tarpeesta; esitietolomake heti hoitosuhteen alussa ja varsinainen lomake lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa varten. Myös lasten vanhemmille ovat vasu-keskustelut muodostuneet tutuksi tavaksi toimia, joten aihe oli molemmille osapuolille tuttu. Vanhemmilta saatu palaute vasu-keskusteluissa käytetystä lomakkeesta oli samansuuntainen; jo pitkään päiväkodin asiakkaina olleista vanhemmista tuntui turhauttavalta täyttää samaa lomaketta joka toimintakauden alussa (uusien lapsien kohdalla asia oli erilainen). Edellä mainitut palautteet ja keskustelut vaikuttivat myös osaltaan jaettujen kyselylomakkeiden sisältöön.

6.2. Menetelmät ja aineiston hankinta

Kehittämistyön pohjaksi laadin perheille ja päiväkodin henkilökunnalle Lapsen Varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevan kyselylomakkeen. Kyselylomake sisälsi 4 avointa kysymystä, (liite 1 ja liite 2.)

Kyselylomakkeet jaettiin perheille ja henkilökunnalle maaliskuussa 2010. Päiväkotiryhmässämme on 23 lasta ja perheitä 20. Kyselylomakkeita jaettiin yhteensä 20, jokaiselle perheelle yksi lomake. Henkilökunnan rajausta kohdistui kasvatustavastuussa oleviin työntekijöihin, joita on yhteensä 4.

Vanhempien ja henkilökunnan kyselylomakkeet olivat sisällöltään hyvin paljon samansuuntaisia.

Vastausprosentti oli vanhempien kyselylomakkeissa 60 % (20 jaetusta lomakkeesta palautettiin 12) ja henkilökunnan 100 % (4 jaettua lomaketta, 4 palautettua.)

6.3. Aineiston käsittely ja analysointi

Kehittämistyössäni analysoin saamaani aineistoa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on menettelytapa, jonka avulla voidaan analysoida kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Aineistoa analysoidessani kirjoitin vanhempien ja henkilökunnan lomakkeista vastaukset sanatarkasti erilliselle paperille, lajitteluotsakkeina käytin kyselylomakkeissa olleita kysymyksiä. Näin sain koottua jokaisen vastauksen oman otsikkonsa alle. Merkitsin jokaisen vastauksen seuraavasti: vanhempi V1, V2 jne. henkilökunta H1, H2 jne. Varsinaisissa vastauslomakkeissa oli samat merkinnät helpottamassa minua tunnistamaan mistä lomakkeesta kulloinkin oli kysymys.

Kokoamani tekstin luokittelin eri teemoihin, joita olivat edellä mainitut kyselylomakkeissa esiintyvät kysymykset.

Teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin.

(Eskola & Suoranta 2003, 178–179).

Teemoittelun lähtökohtana oli siis kehittämistyö, jonka tarkoituksena on uusien vasulomakkeiden kehittäminen päiväkodin käyttöön. Kyselylomakkeiden varsinaiset kysymykset olivat jo suunnattu kehittämistyötä silmällä pitäen: tarvitsin tietoa päivähoidon alkuun laadittavaa esitietolomaketta varten ja tietoa varsinaista vasulomaketta varten.

6.4 Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys

Päiväkodissamme asiakkaana olevilla perheillä oli jo aikaisemmin hankittua tietoa Vasu-prosessista, heidän lapsensa olivat olleet päiväkodissamme jo yli 8 kuukautta, osa jo edellisen toimintakauden.

Kaikkien perheiden kanssa oli jo syksyllä käyty vasu-keskustelut vanhojen lomakkeiden avulla ja uudet kevään keskustelut olivat käynnissä. Sain siis tuoretta palautetta tulevaan kehittämishankkeeseen. Myös henkilökunnalle vasu-prosessi on tuttu ja aihetta oli käsitelty työpalavereissa pitkin kuluvaa vuotta. Vasu-lomakkeiden kehittämiseen tarvittava tieto oli luotettavaa, sillä kyselylomakkeissa olevat kysymykset olivat käsitteiltään vanhemmille ja henkilökunnalle ennestään tuttua. Kysymykset olivat myös sisällöltään tarkkoja ja ymmärrettäviä. (Mäkelä 1990,50.)

Aineisto oli myös laajuudeltaan riittävä, hallittava ja helposti prosessoitava. (Mäkelä 1990,53.) Vanhemmilta ja henkilökunnalta saadut vastaukset olivat asianmukaisia ja niistä oli helppo tehdä analyysivaiheessa luokitus. Raportoinnissani on myös riittävästi teoriaosuutta taustoittamassa kehittämistyötäni.

Opinnäytetyössäni kyse oli enemmän kehittämistyöstä kuin tutkimuksesta. Olin keskustellut tulevasta kehittämishankkeesta niin vanhempainilloissa kuin henkilökunnan työpalavereissa. Kaikilla kyselyyn osallistuneilla oli selkeä kuva mistä hankkeessa on kyse.

Kyselylomakkeet palautettiin nimettöminä, joten vastaajia ei pysty tunnistamaan. Vastaaminen oli myös vapaaehtoista. Myöskään lupaa kehittämishankkeeseen ei tarvittu, koska työskentelen itse kyseisessä päiväkodissa.

7. KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET JA VASU -LOMAKKEIDEN KEHITTÄMINEN

7.1 Kyselylomakkeiden vastaukset

Päivähoitosuhteen alku / Esitietolomake

Ensimmäiseen kysymykseen eli mitä tietoa vanhemmat arvioivat päiväkodin henkilökunnan tarvitsevan lapsesta heti hoitosuhteen alussa kaikilla vastanneilla vanhemmilla oli yhteneväiset mielipiteet. Vanhempien mielestä henkilökunnan on hyvä tietää lapsen ominaispiirteistä, luonteesta ja sairauksista, arkipäivän rytmistä ja lapsen mielenkiinnon kohteista.

”Lapsen päivärytmistä ja arjesta ennen ”päiväkotielämää” V1. ”Perustietoa lapsen luonteesta; viihtyykö lapsi yksin / ryhmässä, onko tottunut jo muiden lasten seuraan, onko sosiaalinen vai tarkkaileva.” V2.”

”Arjen perustoimintojen sujumiseen liittyvät faktat & toiveet. Lapsen perusluonteeseen liittyviä asioita ajatellen uutta ympäristöä & uusia ihmissuhteita” V9.

Henkilökunnan vastaukset olivat paljolti samansuuntaisia kuin vanhempienkin. Vastausten perusteella päivähoidon aloitusvaiheessa henkilökunnan on hyvä saada perustietoa lapsesta ja hänen tavoistaan toimia arkisissa tilanteissa.

”Lapsen tavat toimia, millainen temperamentti, arasteleeko vieraita lapsia /
Perheen omat tavat jos jotain erilaista, ja muutenkin.”H2

Osa vanhemmista nosti myös perheen sisäiset asiat esille, esim. perheen arvot ja kasvatuskäytännöt. Myös lapsen kehityksen tarpeet nousivat esille. Henkilökunnan vastauksissa nousi myös esiin tarve tietää lapsen erityisen tuen tarpeesta jo hoitosuhteen alussa. Perhetiedoista henkilökunta nosti esille ainoastaan yleiset tiedot perhetilanteesta, yhteystiedot ja esimerkiksi tietoa siitä, kuka saa hakea lasta päiväkodista.

”Perhesuhteet, edelliset hoitopaikat, terveydelliset seikat ja mahdolliset erityisen tuen tarpeet” H4

Vasulomake / vasukeskustelu

Toisessa kysymyksessä nostin esille itse vasu-keskustelun ja sen, mitä painoituksia keskustelussa voisi olla.

Lähes kaikki vanhemmat halusivat vasu-keskustelussa käydä läpi lapsen kehitystä, siihen liittyviä haasteita, lapsen vahvuuksia, taitoja eri osa-alueilla ja niihin liittyviä toimenpiteitä päiväkodissa. Myös lapsen toimiminen ryhmän jäsenenä nousi selvästi esille kaikissa vastauksissa.

”Lapsen kehitys ja sosiaalinen kanssakäyminen päiväkodissa, V1. Kuinka lapsi toimii yhdessä muiden lasten kanssa. Lapsen yleinen kehitys ja oppiminen, V3. Vanhemman huolenaiheet

koskien lapsen kehitystä, V5. Miten lapsi on kehittynyt ikätasoon nähden, V6. Onko lapsella jotain erityisongelmia tai – tarpeita, V6. Miten lapsi pärjää ryhmässä; onko kavereita, onko kiusattu/ kiusaaja...Pysykö lapsi muiden mukana erilaisissa puuhissa (onko henkilökunta huomannut viivästymiä kehityksessä yms.), V10.” Miten lapsi toimii ohjatuissa ryhmätilanteissa. Kaverisuhteet, V11. Missä lapsi tarvitsee tukea/ apua, V 12.”

Vasukeskustelun aiheeksi vanhemmat nostivat myös päiväkodin kasvatuskäytäntöjä koskevia aiheita ja kuinka ne oman lapsen kohdalla kohtaavat ja miten päiväkodissa toimitaan vanhemmilta saadun palautteen mukaisesti.

”Itselleni on tärkeää tietää niistä asioista, jotka nimenomaan liittyvät päiväkotielämään, koska en itse pääse ”tarkkailemaan” lastani usein sellaisissa tilanteissa (esim. onko omatoiminen, miten sijoittuu ryhmään, onko hänellä vahvuusalueita / kehitysalueita verrattuna ikätovereihinsa. Sen hetkiset kasvun haasteet.
”V2

”Päiväkodin kasvatuseriaatteet ja käytännöt. Vanhempien toiveet ja palaute päiväkodin toiminnasta ja arjen käytännöistä - miten kohtaa odotukset, ne asiat, missä lapsi tarvitsee tukea.”
V1

Myös lapsen sosiaaliset suhteet ja toimiminen vertaisryhmässä nousi vastauksissa esille. Muutama vastanneista haluaisi keskittyä lapsen oppimiseen ja kehitystarpeisiin.

Vanhempia kiinnosti kuulla myös lapsen omia tarinoita ja leikin kuvauksia.

”Hauskat tapahtumat, lausahdukset lapsen suusta”.V7
”Lapsen”henkinen ” tila, hoitohenkilökunta useita tunteja lapsen kanssa päivässä ja huomaa kyllä, jos jotain ihmeellistä/ muutosta tapahtuu.” V8
”Leikkiin & muuhun toimintaan liittyvät asiat; mistä lapsi on kiinnostunut, mistä ei tykkää jne.” V9

Henkilökunnan vastaukset olivat lähes yhteneväiset vanhempien vastausten kanssa; keskustelujen tärkeimmäksi aiheeksi nousi lapsen kehityksen ja tuen tarpeet, lapsen sosiaalisten suhteiden kehittyminen ja lapsen kiinnostuksen kohteet. Yhteiset sopimukset ja tavoitteet vanhempien kanssa koettiin jokaisessa vastauksessa tärkeäksi.

”Kuvaus lapsesta vanhempien näkökulmasta, H1. Lapsen vahvuudet ja niiden tukeminen, miten lapsi toimii ryhmässä, muiden huomioiminen. Lapsen kipupisteet - kehityskohteet, H2. Missä asioissa lapsi tarvitsee tukea. Miten lapsi käyttäytyy kotona+ vanhempien resurssit toimia. Sosiaaliset taidot. Missä asioissa lapsi tarvitsee tukea, H3. Lapsen viihtyminen päiväkodissa (kaveruussuhteet ym.), H 4

Henkilökunnan mielestä Vasu-keskustelujen anti on kasvatustyön perusta. Se antaa suunnittelulle raamit ja ohjaa kasvatustyötä lapsen yksilölliseen huomiointiin. Päivittäiset keskustelut vanhempien kanssa, lasten toimintojen havainnointi ja sitä kautta tiedon saaminen lapsen tavasta toimia ovat konkreettisia tapoja toimia yhteisten sopimusten mukaisesti.

”Vasukeskustelujen pohjalta ymmärtää lasta paremmin. Tietämys lapsista auttaa suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa paremmin. Myös käsitys perheen arvoista ja odotuksista helpottaa oman työn tekemistä (Yhteiset tavoitteet), H1. Vanhempien kokemukset lapsen tiedoista ja taidoista...eli usein ilmenee ”uusia” puolia lapsesta, joita pk:ssa ei näy, H 4.”

Kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa hieman nykytilannetta ja sitä onko jo käydyissä keskusteluissa esille nousseet asiat näkyneet päiväkodin arjessa tai kotona lapsen käyttäytymisessä. Suurin osa vanhemmista koki, että heidän lapsensa kohdalla vasu-keskusteluissa esille nousseet asiat näkyivät lapsen toiminnassa.

Varsinkin pienten lasten kohdalla perushoitotilanteiden sujuvuudessa oli toimittu sovittujen periaatteiden mukaisesti. Vanhemmat nostivat esille konkreettisia asioita, joista oli vasu-keskustelussa puhuttu ja sitten toimittu sovitusti myös päiväkodissa, esim. liikunnan tukeminen, jalkojen hieronta, puuttuminen ongelmakäyttäytymiseen ja tiedottamiseen ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi. Muutamassa vastauksessa esille nousi jokapäiväisen keskustelun merkitys;

”Yleensä on helppo puhua henkilökunnalle muutenkin, joten on vaikea sanoa onko joku juttu tullut vasu-keskustelussa vai onko puhuttu muuten vaan. Vasu-keskustelujen asiat esillä lähes päivittäisellä tasolla tuontija/tai hakukeskusteluissa, V9.

Viimeisessä kysymyksessä otin esille lapsen oman äänen ja miten vanhemmat haluaisivat lapsensa äänen kuuluviin. Suurin osa vanhemmista piti lapsiaan liian pieninä osallistumaan itse keskustelutapahtumaan, mutta ehkä mukana olo sopisi isommille lapsille.

Vanhempien mielestä lapsen ääni kuuluu sekä henkilökunnan, että vanhempien välityksellä silloin, kun kerrotaan anekdootteja lapsen arjesta päiväkodissa. Muutamassa vastauksessa vanhemmat ehdottivat lasten omien juttujen kirjaamista ja esille ottamista vasukeskustelussa. Lapselle voisi pitää myös oma vasukeskustelu!

7.2. Vasulomakkeiden kehittäminen

Kehittämistyön alkuperäinen lähtökohta oli tehdä vasu-keskustelussa käytössä olevasta lomakkeesta vanhempien ja lapsen osallisuutta lisäävä. Vaikka nyt käytössä olevan yhden lomakkeen sijaan tarkoitus olisi kehittää kaksi uutta lomaketta (lisäksi henkilökunnan käyttöön havainnointilomake), niin sisällöllisesti lomakkeiden uusi jako on perusteltua.

Uusien Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatuslomakkeen kehittelyn suunnittelu alkoi vanhemmille ja henkilökunnalle suunnatun kyselyjen tulosten analysoinnin jälkeen.

Kyselyjen tulosten perusteella ja kysymysten analysointivaiheessa tulin siihen johtopäätökseen, että tarvitaan kahdenlasia lomakkeita; esitietolomake/ tutustumislomake heti päivähoidon alussa ja varsinainen varhaiskasvatuskeskustelulomake lapsen jo ollessa pidempään päiväkodissa.

Esitietolomake (tutustumislomake) sisältää perustiedot lapsesta ja yleiset tiedot perheestä. Vanhemmat täyttävät lomakkeen heti hoitosuhteen alussa ja se käydään läpi työntekijöiden ja vanhempien yhteisessä tapaamisessa joko päiväkodissa tai lapsen kotona. Vanhemmat kuvaavat lomakkeessa lapsen persoonallisuutta ja hänen käyttäytymistään ja toimintaansa kotona ja muissa arkisissa tilanteissa. Lapselle tärkeät ja merkittävät ihmissuhteet kirjataan myös lomakkeeseen.

Esitietolomakkeen tarkoituksena on olla ensimmäistä tapaamista ”helpottava” ja päivähoidon aloituskeskustelun pohjana oleva dokumentti.

Lomake käydään siis läpi perheen ehdoilla joko kotona tai päiväkodissa. Päiväkodin henkilökunnalla on kuuntelijan rooli. Henkilökunta ei kirjaa tässä vaiheessa mitään, vaan puheenvuoro on vanhemmilla. Tavoitteena on luoda vanhemmille tunne siitä, että heitä todella kuunnellaan oman lapsensa asiantuntijana. Perustiedot päiväkodista ja päiväkodin arkikäytännöt ja toimintaperiaatteet ovat perheelle jo kerrottu aikaisemmin, yleensä hoitopaikkaa hakiessa.

Uusien varsinaisten **lapsen vasu-lomakkeiden** sisältämät kysymykset vanhemmille tulevat noudattamaan sisällöltään tasavertaisuuden ja kasvatuskumppanuuden arvoja. Tarkoitus on laatia sellaiset lomakkeet, joissa näkyy vanhempien osallisuus ja toisaalta kasvattajien ammatillisuus.

Vasulomake annetaan vanhemmille täytettäväksi siis lapsen jo ollessa vähän aikaa hoidossa päiväkodissa. Samanaikaisesti henkilökunnalla on käytössään oma havainnointilomake, johon kirjataan huomiot ja havainnot lapsesta ja hänen arkielämästään päiväkodissa. Lapsen ”ääni” on mukana vanhempien ja henkilökunnan tekemien havaintojen, haastattelujen, lapsen kertomusten, piirrosten muodossa, isommat lapset voivat olla myös itse mukana vasukeskustelussa.

Lapsen vasulomakkeiden sisällön lähtökohtana ovat myös päiväkotimme toiminta-ajatus, joka on kirjattu yksikkökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan seuraavasti:

”Pidämme tärkeänä tasavertaisen yhteistyön tekemistä lasten vanhempien kanssa; kuuntelemme, keskustelemme avoimesti ja otamme mielipiteet ja toiveet huomioon toimintamme toteuttamisessa.

Päiväkotimme tulee olla lapselle turvallinen, leikkisä ja innostava kasvuympäristö, jossa hänen kysymyksiään, ajatuksiaan ja mielipiteitään kuunnellaan ja arvostetaan.”

Lapsen vasu-lomake käydään siis läpi vasukeskustelussa yhdessä vanhempien kanssa.

Lomakkeessa esitetyt kysymykset eivät sisällä vastaamista eri vaihtoehtoihin, vaan tarkoituksena on saada perheet kertomaan ja kuvailemaan omaa lastaan.

Lomake sisältää vanhempien kuvausta lapsestaan omin sanoin, vaikka tarinan muodossa, kuvausta lasta kiinnostavista ja vähemmän kiinnostavista asioista, lapselle merkittävistä ihmissuhteista. Vasulomake sisältää myös vanhempien toiveet ja odotukset päiväkodin suuntaan ja lapsen toiveet ja odotukset hänen itsensä ilmaisemana ikätasonsa mukaan.

Päiväkodin henkilökunnan havainnointilomakkeen pedagogisena perustana ovat Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Se sisältää kuvausta lapsesta päiväkodin arjessa, kuvausta kuinka lapsi toimii ryhmän jäsenenä ja kuvausta lapsen kiinnostuksen kohteista: leikistä, liikkumisesta, tutkimisesta, taiteellisesta kokemisesta ja ilmaisemisesta ja kielellisestä ilmaisemisesta. Havainnointilomake on apuna perheen kanssa käytävässä vasukeskustelussa ja ne antavat konkreettista tietoa lapsen vanhemmille lapsen päivästä päiväkodissa yksilönä ja ryhmän jäsenenä.

Havainnointilomakkeen lisäksi vasukeskustelussa on käytössä lapsen oma kasvun kansio. Lapsen kasvun kansio sisältää lapsen piirustuksia, valokuvia, lapsen kertomuksia.

Lapsen osallisuus vasukeskustelussa on juuri tämä kasvun kansio; isommat lapset voivat olla keskustelussa mukana esittelemässä omaa kansiotaan, kommentoimassa omia töitään ja kertomassa kavereistaan valokuvien avulla. Eräs vanhemmista ehdotti lapselle omaa vasukeskustelua ja sitä tullaan käyttäenössä toteuttamaan.

Uusien vasulomakkeiden kehittäminen valmiiksi ”painotuotteiksi” jatkuu näiden tulosten ja johtopäätösten pohjalta. Päiväkodin yhteisten työpalaverien aihe tulevana kuukausina on vasulomakkeiden (esitietolomake, vasulomake ja henkilökunnan havainnointilomake) ulkoasun ja yksityiskohtien hiominen. Päiväkodin työyhteisöllä on myös kehittämistyötä tulevien lomakkeiden ”käyttöohjeiden” luomisessa.

8. POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoitus oli kehittää lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kirjallista osaa, lapsen vasu-lomaketta. Kehittämistyöni edetessä kävi kuitenkin ilmi, että itse lomaketta tärkeämmäksi nousi se vuorovaikutusprosessi, mikä liittyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Prosessi alkaa, kun perhe tulee tutustumaan tulevaan päiväkotiin ja prosessi jatkuu koko lapsen päivähoidon ajan.

Teoriaosassa esitetyssä ekologiseen teoriaan pohjaavassa kontekstuaalisen kasvun mallissa kasvun ja kasvatuksen perusidea on vuorovaikutusprosessi. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää se, millainen vuorovaikutussuhde rakentuu eritasoisten kasvuympäristöjen välille (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007,9.)

Kirjallinen osuus lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta tarjoaa yhden konkreettisen mahdollisuuden yhteistoiminnalliseen vuorovaikutukseen lapsen vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välillä.

Varhaiskasvatuksen työntekijän työ on pääosin vuorovaikutuksessa olemista. Työntekijä on kasvatustyössä tekemisessä myös omien vuorovaikutuskokemuksien, oman kasvuhistoriansa, oman vanhemmuutensa ja lapsuutensa kanssa. Nämä kaikki vaikuttavat meidän tapaamme olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oman kasvattajuuden reflektointi tuo työntekijät lähemmäksi itselle merkittäviä ja olennaisia asioita. Kun kasvatusyhteisössä voidaan puhua siitä, mikä on itselle totta, antaa se samalla peilauspinnan lapsuuden ja vanhemmuuden ymmärtämiselle laajemminkin (Kaskela & Kronqvist 2008, 28–29.)

Päiväkotimme vasu-lomakkeiden kehittämistyöhön liittyvän vanhemmille suunnatun kyselyn tuloksesta kävi ilmi, että vanhempia kiinnostaa kuulla kaikkein eniten, kuinka oma lapsi toimii päiväkodissa ja päiväkodin kaveripiirissä, millaisena heidän lapsensa ”näky” muiden silmissä. Heitä kiinnosti erityisesti myös, kuinka lapsi kehittyy ja toimii verrattuna ikätovereihinsa.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tarpeet nousevat arjen kuvaamisesta ja vanhemmilla tuntui olevan luottamus siihen, että päiväkodin henkilöstö omalla ammattitaidollaan ja havainnoillaan huomioi lapsen kehityksen eri osa-alueet tarpeineen ja tavoitteineen.

Edellä mainitun perustelun vuoksi ei uusissa päiväkotimme varsinaisissa vasu-lomakkeissa erikseen kysytä lapsen vahvuuksia tai kehityksen tarpeita / oppimisen tavoitteita. Ne asiat nousevat väistämättä esille itse vasu-keskustelussa arjen kuvaamisen välityksellä. Tavoitteet syntyvät siinä hetkessä vanhempien kanssa yhdessä tehtyjen havaintojen pohjalta; tehdyt huomiot lähtökohtana sovitetaan vanhempien kanssa yhdessä ne toimintatavat, jolla lapsen suotuisaa kehitystä ja oppimista juuri sillä hetkellä voidaan tukea. Tärkeää on se, että lasta ei laiteta vasu-lomakkeissa arvioinnin kohteeksi vaan painopiste on vasu-keskustelussa ja keskustelussa esille tulevilla asioilla.

Vanhempien vastauksista kävi myös ilmi, että he arvostavat ja toivovat aikaa keskusteluun päiväkodin työntekijöiden kanssa, päivittäistä tietoa lapsensa leikeistä ja elämästä päiväkodissa, siis päiväkotiarkielämän kuvausta. Päiväkodin ”kasvatuskeskustelut” eivät ole uusi ilmiö päiväkodin käytänteissä, ne ovat kuuluneet päiväkodin/ päivähoidon yleiseen käytäntöön jo vuosia, vuosikymmeniä.

Keskustelujen merkitys tämän päivän varhaiskasvatuksessa on kuitenkin erilainen kuin ennen, painopiste keskusteluissa on juuri tuo edellä mainittu vuorovaikutuksellisuus, jossa molemmat osapuolet kohtaavat toisensa tasavertaisina. Tämän päivän varhaiskasvatuksessa puhutaankin kasvatuskumppanuudesta, jonka ydin on tasavertainen asiantuntijuus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) kasvatuskumppanuuden keskeisiä periaatteita tasavertaisen asiantuntijuuden lisäksi on myös vanhempien osallisuuden lisääminen ja avain osallisuuteen katsotaan olevan varhaiskasvatuksen ammattilaisilla.

Haastavaa onkin, kuinka me varhaiskasvatuksen työntekijät voimme laajentaa ammatillisuuttamme siten, että osaamme kuulla ja nähdä erilaisten perheiden tarpeet ja kuulla oikeasti, mitä perheillä on sanottavana.

Alasuutarin (2003) mukaan usein käy niin, että asiantuntijuus, ammattilaisen valta suhteessa perheeseen on este rakentavalle yhteistyölle lapsen parhaaksi. Kohtaamisiin ammattilaisten kanssa vanhempi tuo mukanaan oman kokemuksellisen tietonsa vanhemmuudesta ja lapsestaan. Vanhemman ja ammattilaisen lähtökohtaisen arvostus- ja valtaeron vuoksi on ennen kaikkea ammattilaisen vastuulla helpottaa yhteistyötä sekä antaa vanhemmalle ja hänen tiedolleen vähintäänkin tasavertainen asema asiantuntijaoletusten kanssa (Alasuutari2003, 171.)

Kasvatuskeskustelujen merkitystä tukee myös Vaikuta vanhempi -selvitys, jonka Stakes suoritti 2008. (Kronqvist & Jokimies, 2008). Tutkimuksen aineisto kerättiin internetpohjaisesti ja sen tarkoituksena oli avointen kysymysten avulla saada tietoa vanhempien näkemyksestä tämän päivän varhaiskasvatuksesta. Tutkimuksesta tehdyn selvityksen, Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina (Kronqvist & Jokimies, 2008), mukaan lähes kaikki vastaajat pitivät yhteistyötä päivähoidon henkilöstön ja perheen välillä erittäin tärkeänä. Varhaiskasvatussuunnitelmien tekeminen koettiin merkityksellisenä ja niihin liittyviä keskusteluja toivottiin erityisesti päivähoidon alkaessa. Keskusteluja tulee käydä säännöllisesti ja varhaiskasvatussuunnitelmat tulee toteuttaa lapsi- ja perhelähtöisesti (emt., 5). Tutkimuksen mukaan vanhemmat kaipaivat puhetta omasta lapsesta, hänen kasvustaan ja kehityksestään, sekä näihin liittyvää tukipuhetta (emt., 39.)

Aikaisemmin jo mainitsemani Aila Tiilikan väitöskirjatutkimus, ”Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta” 2005, nostaa myös esiin yhteisten keskustelujen merkityksen lapsen suotuisalle kehitykselle. Konkreettisista yhteistyömuodoista edellä mainitussa tutkimuksessa haastatellut kaipaavat useimmiten lisää keskustelutukea ja neuvottelua luomaan yhteistä toimintalinjaa kasvatukseen tai lapsen kehitysvaiheiden tukemiseen sekä ongelmakäyttäytymisen tai riitatilanteiden ratkaisemiseen lasten kanssa. Vanhempien kiinnostuksessa näkyy aito halu ymmärtää ja olla osallinen lapsensa elämässä (emt., 168). Tiilikan tekemän tutkimuksen mukaan myös keskustelujen ilmapiiri on peruslähtökohta avoimen kommunikoinnin syntymiselle ja tässä on henkilökunnan rooli ratkaiseva.

Myönteisen ja luottamuksellisen ilmapiirin lähtökohtina pidetäänkin erityisesti henkilökunnan yhteistyötaitoa ja ammatillisuutta toimia vuorovaikutuksen edistämiseksi (emt.161.)

Suomen Akatemian rahoittaman (1.1.2006–31.12.2007) ja Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksen suorittaman Paletti-tutkimusprojektin tuloksia esittelevässä kirjassa ”Perhe-elämän paletti- vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa ((2009)”, perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja kasvatuskumppanuudesta on saatu samanlaisia tuloksia kuin edellä mainitussa AilaTiilikan väitöskirjassa. Yhteisen kasvatustehtävän toteuttaminen edellyttää vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen työntekijöiltä halua ja toimenpiteitä pitää toisiaan päivittäin ajan tasalla lapseen liittyvissä asioissa. Paletti-tutkimus osoitti, että vanhemmat arvostavat sitä, että päivähoidon työntekijät kertovat päivittäin kuulumisia lapsen hoitopäivästä, ja toisaalta myös sitä, että heille annetaan mahdollisuus kertoa kotona ilmenneistä asioista. (Poikonen, Lehtipää 2009,86–87.)

Päiväkotimme Vasu-lomakkeiden kehittämistyöhön liittyvä kysely lasten vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle antoi siis samanlaisia tuloksia kuin edellä mainituissa eri tutkimuksissa oli tullut esille. Vanhemmat kaipaavat keskustelua ja kohtaamisia, tietoa lapsensa elämästä päiväkodin arjessa.

Esitietolomakkeen läpikäyminen aivan päivähoidon alussa lapsen kotona on hyvä alku tasavertaiselle kasvatuskumppanuudelle. Näin perheelle suotaisiin mahdollisuus olla oikeasti oman vanhemmuutensa asiantuntijoita. Myös päiväkodin työntekijä hyötyy kotona tapahtuvasta keskustelusta, hän ikään kuin riisuu ammattilaisuuden viitan ja esiintyy perheelle ihmisenä, jolla on oman alansa tietämys ja taito. Asiantuntijuudet kohtaavat tasavertaisina, valta – asemaa ei ole kummallakaan osapuolella. Rakentavan ja tasavertaisen kasvatuskumppanuuden kivijalka on luottamus ja se rakentuu kyllä, kunhan huolehditaan aivan päivähoidon alussa oikealla tavalla perheen kohtaaminen. Varhaiskasvattajan ammattilaisuus ei häviä minnekään, vaikka puhuttaessa perheelle ei viljellä kasvatusterminologiaa. Vanhemmat kaipaavat läsnä olevaa, kuuntelevaa ja heidän lapsensa turvallisesti kohtaavaa varhaiskasvattajaa.

Varsinainen **Lapsen henkilökohtainen vasu-lomake** käydään siis läpi päiväkodissa tai kotona perheen niin halutessa lapsen jo ollessa pitemmän aikaa päivähoidossa. Lomake on annettu perheelle täytettäväksi hyvissä ajoin ja henkilökunnalla on käytössään oma havainnointilomake, jonka sisältöä on esitelty aikaisemmissa luvuissa (luku 7.2). Aikaa keskustelulle on varattava riittävästi ja keskustelun kulussa on huomioitava kasvatuskumppanuuden ja vuorovaikutuksellisuuden periaatteet. Keskustelun lopuksi kirjataan yhdessä perheen kanssa ne keskeisimmät asiat, mitkä keskustelun kulussa nousivat esille.

Olen keskittynyt kehittämistyössäni tarkastelemaan lähinnä yksilötasolla tapahtuvaa kasvatustyötä ja kasvatustyön suunnittelua vasu-lomakkeiden kehittämisen pohjalta. Vasu-lomakkeiden kehittäminen perheiden osallisuutta lisäävämpään ja perheitä kuulevampaan suuntaan oli kehittämistyöni tavoite, mutta haastavana tulevaisuudessa voidaan pitää päiväkodin kasvatustyössä sitä, kuinka lapsen ja perheen yksilöllisyyden huomioiminen siirtyy koko lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun ja sitä kautta päiväkodin käytännön kasvatustyön toteuttamiseen. Siirytäänkö lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, lapsiryhmävasuun ja mikä on vanhempien osallisuus lapsiryhmävasun laadinnassa?

Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma – lomake on kuitenkin vain yksi osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, sen tehtävä on olla apuna vasu keskusteluissa ja se on luonteeltaan informatiivinen.

Yleisellä tasolla mikä tahansa lomake toimii asiapaperina, johon kirjoitetaan vastauksia siihen, mitä lomakkeen laatija kysyy. Lomakkeen laatijalle jää vastuu siitä, miten kysytyn tiedon ja informaation käy. Tämän vuoksi onkin tarkkaan mietittävä kenelle vasu-lomake laaditaan ja kenen tarkoituksia se palvelee. Ja mitkä ovat vasu-lomakkeen tavoitteet? Pohdittavaa on myös, kuinka vasu-lomakkeessa esiin tulevat asiat siirtyvät käytännön toimintaan, niin päiväkodissa kuin kotonakin.

Vuorovaikutustaitojen, oman työn reflektoinnin ja perheiden todellisen kuulemisen lisäksi uusien vasu-lomakkeiden sisältämien kysymysten sisällön tarkka pohtiminen nousi minulle ajankohtaiseksi tämän opinnäytetyön taustatyön ansiosta.

Tulevissa päiväkodin henkilökunnan yhteisissä työpalaverissa tulemmekin tarkkaan pohtimaan uusien vasu-lomakkeiden sisältöä kehittämistyöni pohjalta.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan herkkyyttä, sensitiivisyyttä ja tilanne tajua suhteessa lapseen ja lapsiryhmään. Heittäytymällä mukaan lapsen maailmaan saadaan sitä tietoa, mitä lapsen vanhemmat kaipaavat lapsensa päivästä päiväkodissa. Koulutuksessa saatu kehityspsykologinen lapsitietämys ja pedagoginen osaaminen ei yksin riitä, vaan lisäksi tarvitaan riittäviä vuorovaikutustaitoja, jotta erilaisten perheiden kohtaaminen onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Vaikka opinnäytetyöni käsittelee Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatuslomakkeen kehittämistä, niin itse vasu-lomake ei saa olla itsetarkoitus lapsen päihoidossa. Se toimii työvälineenä, ”muistilappuna”, dokumenttina perheen kanssa käytävissä keskusteluissa.

Tulevan syksyn (2010) aikana päiväkodin henkilökunnan työkokouksissa tulemme kehittämään uudet lomakkeet kehittämistyöni pohjalta. Liiteosassa olen kirjannut uusien lomakkeiden sisältöä väljästi.

LÄHDELUETTELO

- Alanen, Leena ja Karila Kirsi. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Toim. Leena Alanen & Kirsi Karila. Tampere 2009. Vastapaino.
- Alasuutari, Maarit. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Gaudeamus, Helsinki 2003.
- Alasuutari, Maarit ja Karila, Kirsti. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Alanen, Leena & Karila, Kirsti (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Vastapaino. Tampere 2009.
- Alasuutari, Pertti. 1999. Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 1999.
- Alila, Kirsi. 2001. Varhaiskasvatuksen ohjaustoiminta ja asiakirjat laadun hallinnan taustalla. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:11.
- Alila, Kirsi 2004. Varhaiskasvatuksen ohjaustoiminta ja asiakirjat laadunhallinnan taustalla. Teoksessa Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaiikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Toim. Alila, K. & Ruokolainen, R. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004: 6. Helsinki.
- Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/ 239.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920804>.
- Brofenbrenner, Urie. 2002. Ekologisten järjestelmien teoria sivut 263–264. Teoksessa Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Toim. Vasta Ross, suomentanut Anne Toppi. Unipress. Helsinki 2002.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 2003.
- Hujala, Eeva. 2004. Arviointia perhelähtöisyyden toteutumisesta päivähoitosa. Teoksessa Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tammi. 2004.
- Hujala Eeva, Puroila Anna-Maija, Parrila Sanna, Nivala Veijo. 2007. Päivähoitosa varhaiskasvatukseen. Edufin 2007. T-Print. Hyvinkää 2007

Karila Kirsi ja Puroila Anna-Maija.2000. Brofenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Toim. Karila, Kirsi, Kinos, Jarmo, Virtanen Jorma. 2001. PS- kustannus. Jyväskylä 2001.

Karila, Kirsti, Alasuutari, Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Rasku-Puttonen Helena (toim.)2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vastapaino. Tampere 2006.

Kaskela, Marja ja Kronqvist, Eeva-Liisa. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 2008.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta.2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes 2006 Oppaita 63

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/ 812.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/ 36.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.

Mäkelä, Klaus (toim.)1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinat. Gaudemus. Painokaari Oy. Helsinki 1990.

Määttä, Paula 1999. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Atena Kustannus 1999.

Poikonen Pirjo-Liisa ja Lehtipää Riina. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Perhe-elämän paletti- vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. Rönkä Anna, Malinen Kaisa ja Lämsä Tiina.2009. PS-kustannus 2009.

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö. Komiteamietintö 1980:31. Helsinki 1980.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28. Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan jaosto varhaiskasvatustavoitekomitean mietintö. Yliopistopaino. Helsinki 2009.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista.
<http://www.st.fi./Resource.phx/publishing/documents/640/index.htx>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 1999. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio.
<http://pre200311031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/kasvatusv.pdf>.

Tast, Eeva.2007. Juuret ja siivet - sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Sosiaalipedagoginen aikakausikirja. Vuosikirja 2007. 8.vuosikerta.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi 2009.

Tiilikka, Aila 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulu: Oulun yliopisto.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.2005. Oppaita 56. Gummerus Kirjapaino Oy. Saarijärvi 2005.

KYSELY LASTEN VANHEMMILLE

7.3.2010

Hei!

Olen opiskelemassa työni ohella Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa sosiologi tutkintoa ja nyt olen opiskelussani opinnäytetyö-vaiheessa.

Opinnäytetyöni aihe on lapsen Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen kehittäminen Vastatuulen päiväkodissa.

Kyseessä oleva kasvatustietokustelulomake on osa Lapsen Varhaiskasvatussuunnitelmaa ja se toimii päiväkodin henkilökunnan työvälineenä.

Oheisen kyselylomakkeen avulla haluaisin teidän apuunne lomakkeen kehittämiseen.

Kyselyn voi palauttaa päiväkotiin 29.3.2010 mennessä.

Kysymykset

1. Mitä tietoja ajattelet päiväkodin henkilökunnan tarvitsevan lapsesta ja perheestä aivan hoitosuhteen alussa?

2. Mainitse viisi tärkeintä asiaa, jotka haluaisit nostaa esille henkilökunnan kanssa käytävässä kasvatustietokustelussa (Vasu keskustelu).

3. Ovatko Vasukeskustelussa tulleet asiat näkyneet mielestäsi lapsesi päivähoidossa? Mainitse esimerkkejä.

4. Miten ottaisit lapsen mukaan Vasu keskusteluun?

KYSELY HENKILÖKUNNALLE

7.3.2010

Opinnäytetyöni aihe on keskustelulomakkeiden kehittäminen Vastatuulen päiväkodissa.

Kysymykset

1. Mitä tietoa tarvitset lapsesta ja perheestä aivan hoitosuhteen alussa?
2. Mainitse viisi tärkeintä asiaa, jotka haluaisit nostaa esille vanhempien kanssa käytävässä kasvatuskeskustelussa (Vasu keskustelu).
3. Kuinka hyödynnät Vasukeskustelustasi saamaasi tietoa lapsesta työssäsi ja miten se näkyy arjen toiminnoissa? Havainnointi/ dokumentointi? Mainitse viisi konkreettista esimerkkiä?
4. Miten haluaisit oman lapsesi äänen kuuluviin Vasukeskustelussa?

ESITIETOLOMAKE

Kyseessä olevaa esitietolomaketta tullaan kehittämään ulkoasultaan ja sisällöltään kuluvaan syksyn (2010) aikana henkilökunnan työpalaverieissa.

Esitietolomake tulee sisällöltään noudattamaan tässä esitettyjä kysymyksiä.

Tulevan esitietolomakkeen kysymykset:

1. Perustiedot perheestä ja lapsesta
2. Lapsen tiedot
3. Tietoa lapsen perushoidosta ja arkitoiminnoista
4. Vanhempien kertomaa lapsen luonteesta; minkälainen lapsi lapsemme on?
5. Lapsen kiinnostuksen kohteet
6. Mitä toivomme lapsemme päiväkodilta

HENKILÖKUNNAN HAVAINNOINTILOMAKE tulee sisältämään seuraavat osat:

Lapsen ominainen tapa toimia:

- havainnot lapsesta leikissä, yksin ja ryhmässä
- miten lapsi osoittaa kiinnostuneisuuttaan ympäristöään kohtaan, kuinka hän ilmaisee itseään kielellisesti
- liikkuminen
- kuinka lapsi voi ” yleisellä tasolla”

Lapsen kertomukset / työt/ valokuvat kasvun kansioon

liite 5

LAPSEN HENKILÖKOHTAINEN VASU-LOMAKE

(vanhemmat täyttävät)

KUVAUS LAPSESTA:

Persoonallisuus (temperamentti), kiinnostuksen kohteet, mieluisat leikit, ystävyysuhteet, ilonaiheet, jännittämiset, pelot

PERHEELLEMME TÄRKEÄT ARVOT JA ASIAT LAPSEMME HYVINVOINNISSA

VANHEMPIEN TOIVEET PÄIVÄHOIDOLLE

*Ruokailutavat ja tottumukset (makeisten syönti, erityisruokavalio, muuta huomioitavaa)

*Perushoitotilanteet (esim. WC-tavat, pukeminen jne.)

*Nukkumistavat ja tottumukset

*Ulkoilu ja leikki:

*Muuta

*Toivomuksia kodin ja päivähoidon yhteistyölle

(Yhteisesti sovitut tavoitteet kirjataan erilliselle yhteenvetolomakkeelle.)

Lapsenne hoidon, kasvatuksen ja opetuksen arvioinnin pohjana on tämä yhdessä tekemämme varhaiskasvatussuunnitelma.

Palaamme siihen uudestaan viimeistään

_____ mennessä.

päiväys _____

lapsen vanhempi / vanhemmat ja päiväkodin työntekijä